

l'ast es tracta, i no pas de graelles. M'hi indueixen altres passatges de Ramon Llull que fins ara han passat inadvertits, en la *Doctrina Pueril* (a. 1275, anterior uns deu anys al *Blanquerna*): «dementra que los infants són poch e hom los acostuma a menjar sovín pa untat e ast» (ed. Gili, p. 147), evidentment un participi passiu o adjectiu equivalent amb el valor de 'rostit, torrat'. Més enllà apareix això mateix però substantivat, i sembla que llavors es tracta de 'carn rostida': «con l'infant és tan gran que va e corre e juga, adoncs li deu hom dar a menjar segons que ell ho requer, e no li-n deu hom donar a maytí ne a berenar, si no pa si-n demana; car per ast e per fruyta e per les altres coses no poden menjar adoncs con és temps de menjar» (p. 252). És evident en tot cas que això és inseparable del ll. ASSUS 'rostit' i de ASSARE 'rostit'.

Si es tracta precisament de ASSUS mateix, canviat tal com *respost* en lloc de *respòs* (RESPONSUS) o *vist* per VISUS, o si es tracta d'una contaminació d'ASSUS per influència de TOSTUS 'torrat' (que pot ser el sentit del primer passatge) i de PASTUS (part. de PASCERE), etc., o bé encara si és més aviat una formació *ASSÏTUS en lloc de ASSATUS, tal com el participi de DOMARE és DOMÏTUS, o el participi vulgar de PLICARE va ser PLICÏTUS (cf. *pleta*, *EXPLICITUS*, etc.), importa poc, car al capdavant tot ve a parar gairebé en el mateix. De tota manera aquest *ast* ens ensenya fins a l'evidència que la influència decisiva en l'orientació culinària de l'*ast* 'pica, bastó o tija de llança' fou la influència de ASSARE i la seva família. ¿Ens caldrà recordar encara que en lloc d'*ast* la llengua veïna de l'Oest diu *el asador*?

DERIV.: *Aster* 'suport d'aguantar l'ast per un dels seus extrems' [1329 i c. 1460], *AlcM*, docs. que ja donen a entendre aquest significat; veg. també el doc. de 1481 citat supra, en el qual Moliné, *Gloss.*, volia entendre «ferro traverser de l'ast», però el sentit és aquell, com explica OPou, «tripus uncinarius, assatorius», *TbPu.*, 226; clarament en un inv. d'Igualada de 1564: «uns clamascas ab sos lévans; item dos banchs; item un *aster*; item vuyt galinas ---» (BDLC XVI, 103); del qual em sembla derivat men. *asterot*: «*estarot* m. persona que fa nosa» (Moll, *Misc. Alcover*, 441), «*astarot*: qui no coneix quan fa nosa» (Camps Merc., *Folkl.* I, 324); cf. *estaquiro* (ESTACA). I el seu cpt. *cabasters*. *Enastar* 'traversar amb l'ast' (Alcoati, S. XIV?); *enastament*, *enastador*. La semblança que amb la forma extremament prima i allargassada de la tija metàl·lica d'un ast, té l'agulla finíssima d'una alena, em fa creure que és un derivat d'això, que s'hauria d'escriure *astitx*, el nom de l'alena de sabater que recullen com a *estitx* *AlcM* a Mallorca i *estig* J. G. M. (1935) en el valencià de Carlet; *-itx* té aspecte mossàrab, altrament cf. cat. ant cast. *astil* i *estill* (ací, s. v. *asta*).

1 I que amb aquest sentit s'ha mantingut fins avui en provençal: «souto li chaminéio --- / lis *ásti*, supourtà per li cafiò <'capfoguers'> croucù / viravon cèrvi e damo entiero», *Calendau* I, 50.3. —

2 Però avui gascó «*aste* f. broche de cuisine», Moureau, *Patois de la Teste*. — 3 Cf. encara *ast* 'mànc llarg' (el d'un dall o d'unes corretjades) a Mallorca i Eivissa que *AlcM* ha posat a tort com un segon article *ast* i hauria hagut de mirar com una primera acc. del mateix mot.

ASTA, 'perxa o pal de llança, de bandera i d'altres objectes amb paper comparable', del ll. HASTA id. □ 1.ª doc.: S. XIII.

En les *VidesR.* significa una perxa o pal que suporta alguna cosa, i apareix aplicat al peu-dret de la creu sagrada de la Crucifixió: «O dolsa *asta* portant dolces cargues!», f° 201v1, traduïnt «dulcis hasta ferrens ---» (607.23). L'ús més freqüent en el període originari era per a la de la llança: «quan foren tant prop los crestians dels moros con serien quatre *astes* de llança de lonch», Jaume I, *Cròn.*, 98; «vench ab sos cavalers speronant ab lurs *astes* steses», Desclot, § 159 (*NCL.* v, 84.10); «era gros com una *asta* de llança», Muntaner (*Cròn.* cap. 155). En Jaume I ja apunta l'ús de l'*asta* com a mesura de distància, si bé aquí la situació induïx a creure que no és més que una comparació oportuna als fets; però en repetir-se en Muntaner es nota que això ja es va estereotipant: «e donà-li tal colp per la cara de l'elm davant, que l'elm volà del cap més de dos *astes* de llança luny, e la llança féu més de cent peces» (*Cròn.*, 340); i després en el *Tirant* veiem que ja ha esdevingut verament una mesura: «deu *astes* dejús terra desijaria star» (cap. 241).

Ara bé, en docs. antics de les Salines eivissenques veiem que s'ha convertit en una mesura normal per indicar la profunditat de la sal: «de quatre *astes* de sal fi a tres e a dos e a una --- fan albarans de les *astes* segons lur comte, e com són fets los albarans, són tots ensems mesclats e mesos en un capiró, e puys --- comanats los albarans a un hom qui no sab de letra ---», ordenances de la fi del S. XIII (Macabich, *Feudalismo*, 10). Crec que aquí deu trobar-se l'origen i explicació de la locució mallorquina i menorquina a *mitges astes* 'a mig fer', que seria pròpiament 'a la meitat del nombre d'astes de distància d'allà on hem d'arribar': «ja faria estona que hauríem hagut de posar fil a l'agulla! Déu sap si ja tendríem la impressió a *mitges bastes!*» BDLc VI, 1910, 118.95, «l'escorcoll dels monuments antics no està ni a *mitges astes*»; no sé pas si és casual que, com a Eivissa, una locució semblant a aquesta aparegui en una altra terra de salines, a Pals (Baix Empordà), on l'informant em deia que «el Forn és a *mitjan ást* de Caramany» o sigui 'a mitja altura';¹ «a mitjan *asta*» és ben viu a Menorca m'informa Anna Moll.

Altrament el mot té moltes altres aplicacions especials, però per a aquestes bastarà el que en diuen els diccs. *AlcM*, *DAG.*, *DFa.*, etc. Afegim-hi només que a Roses l'*asta* és una part de l'art de pescar (1958).

DERIV.: *Astal* [c. 1810]. Del ll. HASTILE 'pal d'una llança o d'una eina' (ll. cl., manca REW), prové *astil* (?), Nebrija; çhi ha una corrupció d'aquest mot en un